

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

موضوع:

احکام؛ مسائل مستحدثه (نویدها)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش

نویسنده: مرصعی

تاریخ: ۱۳۹۴/۱۰/۳۰

می‌خواستم نظر جناب علامه منصور هاشمی خراسانی را در مورد قوانین کپی رایت بدانم.

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۴/۱۱/۳

بنا بر نظر علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی، مبنای حق در اسلام مالکیت است؛ به این معنا که هر کس حق دارد در چیزی که مالک آن است تصرف کند، مشروط به اینکه تصرف او منافی با احکام اسلام یا مانع از تصرف دیگران در چیزی که مالک آن هستند نباشد و این مراد از قاعده‌ی مشهوری است که می‌گوید: «النَّاسُ مُسْلَطُونَ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ»؛ «مردم بر اموال خود مسلط هستند». با این وصف، کسی که چیزی سودمند مانند کتاب را تولید می‌کند، مالک آن شمرده می‌شود و می‌تواند در آن تصرف کند، به این ترتیب که مثلاً آن را تکثیر یا بیع یا هبه کند و دیگران نمی‌توانند بدون اذن او در آن تصرف کنند و اگر این کار را انجام دهند، ضامن شمرده می‌شوند. آری، بنا بر قاعده می‌توانند پس از خریدن آن، در آن تصرف کنند، به این ترتیب که مثلاً آن را تکثیر یا بیع یا هبه کنند، اگر چه تولید کننده‌ی آن راضی نباشد؛ چرا که مالکیت آن به موجب بیع، از تولید کننده به خریدار انتقال یافته و قهراً او حق دارد در چیزی که مالک آن شده است تصرف کند، همان طور که تولید کننده در زمان مالکیت خود، چنین حقی داشت و روشن است که میان مالکیت ناشی از تولید و مالکیت ناشی از خرید فرقی نیست، جز در پیوند با حق معنوی که قابلیت انتقال ندارد و برای تولید کننده محفوظ است؛ چرا که کیستی تولید کننده، یک واقعیت خارجی است و با اعتبارات گوناگون تغییر نمی‌یابد و با این وصف، کتمان آن تدلیس و ادعای منافی با آن کذب شمرده می‌شود و تدلیس و کذب حرام است؛ چنانکه خداوند فرموده است: ﴿وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾؛ «و حق را به باطل نپوشانید و حق را کتمان نکنید، در حالی که می‌دانید».

بنابراین، خریدار می‌تواند چیزی که خریده است را تکثیر، بیع و هدیه کند، ولی نمی‌تواند کیستی تولید کننده‌ی آن را کتمان کند یا از این بدتر آن را تولید خود یا شخص ثالث بشمارد.

اما آیا تولید کننده می‌تواند در ضمن بیع، عدم تکثیر، بیع و هبه‌ی چیزی که می‌فروشد را شرط کند؟ حق آن است که نمی‌تواند؛ چراکه چنین شرطی منافی با سلطه‌ی خریدار بر چیزی است که مالک آن است و از این حیث، با کتاب خداوند مخالفت دارد، در حالی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرموده است: «مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَشْتَرُونَ شُرُوطًا لَيْسَتْ فِي كِتَابِ اللَّهِ؟! مَنْ اشْتَرَطَ شَرْطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَلَيْسَ لَهُ - أَوْ قَالَ: فَهُوَ بَاطِلٌ - وَإِنْ اشْتَرَطَ مِائَةَ مَرَّةٍ؛» «گروه‌هایی را چه می‌شود که شرط‌هایی می‌گذارند که در کتاب خداوند نیست؟! هر کس شرطی بگذارد که در کتاب خداوند نیست حقی پیدا نمی‌کند - یا فرمود: آن باطل است - اگر چه صد بار شرط کرده باشد» و این حدیثی است که مضمون آن متواتر است. وانگهی انگیزه‌ی تولید کننده از شرط عدم تکثیر، بیع و هبه چیزی جز سودجویی نیست، در حالی که سودجویی خصوصاً از قِبَل تولیدات علمی و فرهنگی، بر خلاف اخلاق اسلامی است و به محرومیت نیازمندان از علم و فرهنگ و انحصار آن دو در میان ثروت‌مندان می‌انجامد؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَمِعْتُ الْمَنْصُورَ الْهَاشِمِيَّ الْخُرَّاسَانِيَّ يَقُولُ: إِنَّ مِنْ أْبْغَضِ عِبَادِ اللَّهِ إِلَيْهِ عَبْدًا آتَاهُ اللَّهُ عِلْمًا فَأَرَادَ بِهِ مَنَفْعَةَ الدُّنْيَا فَمَنَعَهُ مِنَ الْفُقَرَاءِ وَعَرَضَهُ عَلَى الْأَغْنِيَاءِ لِيَشْتَرِيَ بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا وَيَصُدَّ عَنْ سَبِيلِهِ! ﴿أَوْلَيْكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾^۱»^۲؛ «شنیدم حضرت منصور هاشمی خراسانی می‌فرماید: هرآینه از مبعوض‌ترین بندگان خداوند نزد او بنده‌ای است که خداوند به او علمی داده، پس او به وسیله‌ی آن سود دنیا را جُسته، پس آن را از نیازمندان باز داشته و به ثروت‌مندان عرضه داشته است تا آیات خداوند را به بهایی اندک بفروشد و از راه او باز دارد! > آنان در شکم‌های خود جز آتش نمی‌خورند و خداوند در روز قیامت با آنان سخن نمی‌گوید و آنان را پاکیزه نمی‌کند و برایشان عذابی دردناک است!<».

آری، در صورتی که عدم منع تکثیر، بیع و هبه‌ی تولیدات علمی و فرهنگی، سبب کاهش تولید آن‌ها از حدّ نیاز باشد، بر امام واجب است که از تولید کنندگان آن‌ها حمایت مالی کند، به این صورت که برایشان از بیت المال مزد یا جایزه قرار دهد؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ لَهُ عِلْمٌ فَيَكْتُبُ كِتَابًا، أَلَمْ أَنْ يَبِيعَهُ مِنَ النَّاسِ فَيَزِيحَ عَلَيْهِمْ؟ قَالَ: لَا يَنْبَغِي لَهُ ذَلِكَ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ كِتَابًا يَنْفَعُهُمْ فِي دُنْيَاهُمْ، قُلْتُ: أَلَمْ أَنْ يَشْتَرِطَ عَلَيْهِمْ أَنْ يَكْتُمُوهُ، فَلَا يَبِيعُوهُ وَلَا يَهَبُوهُ، لِيُرْدَادَ بِذَلِكَ رِبْحًا، إِنْ كَانَ كِتَابًا يَنْفَعُهُمْ فِي دُنْيَاهُمْ؟»

۱. البقرة / ۱۷۴

۲. گفتار ۷۱، فقره‌ی ۱

قَالَ: لَيْسَ لَهُ أَنْ يَشْتَرِطَ مَا يُخَالِفُ كِتَابَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، قُلْتُ: فَمَنْ يَزْعَبُ بَعْدَ هَذَا فِي الْكِتَابَةِ؟! قَالَ: إِنَّمَا يَزْعَبُ فِيهَا مَنْ يَبْتَغِي فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا، وَهُوَ أَحَقُّ بِهَا وَأَهْلُهَا، وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى، فَمَكَثَ هُنَيْئَةً ثُمَّ قَالَ: عَلَى الْإِمَامِ أَنْ يُنْفِقَ عَلَيْهِ مِنْ بَيْتِ الْمَالِ أَوْ يَجْعَلَ لَهُ جَائِزَةً إِنْ كَانَ كِتَابُهُ مِمَّا يَنْفَعُ النَّاسَ، ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾^۱؛^۲

«از آن حضرت درباره‌ی مردی پرسیدم که برای او علمی هست، پس کتابی می‌نویسد، آیا برای او جایز است که آن را به مردم بفروشد، پس از آنان سود بگیرد؟ فرمود: این برای او شایسته نیست مگر آنکه کتابی باشد که به آنان در دنیایشان سود می‌رساند. گفتم: آیا برای او جایز است که با آنان شرط کند که آن را کتمان کنند، پس نفروشد و هبه نکنند، تا این گونه بر سود خود بیفزاید، اگر کتابی باشد که به آنان در دنیایشان سود می‌رساند؟ فرمود: برای او جایز نیست که چیزی را شرط کند که با کتاب خداوند عزوجل مخالفت دارد. گفتم: پس بعد این چه کسی در نوشتن رغبت می‌کند؟! فرمود: تنها کسی در آن رغبت می‌کند که فضل و رضوانی از جانب خداوند را می‌جوید و او سزاوارتر به آن است و اهل آن است و چیزی که نزد خداوند است بهتر و ماندگارتر است! آن گاه کمی مکث کرد و سپس فرمود: بر امام است که از بیت المال به او بپردازد یا برای او جایزه‌ای قرار دهد اگر کتاب او از چیزهایی است که به مردم سود می‌رساند؛ >چراکه خداوند مزد نیکوکاران را ضایع نمی‌کند».

این حکم اسلام درباره‌ی تکثیر است که در راستای حمایت از محرومان، مستضعفان و نیازمندان تشریح شده است، هر چند کسانی که از سودجویان، سرمایه‌داران و مالیات‌دهندگان حمایت می‌کنند و متقابلاً از سوی آنان حمایت می‌شوند، آن را نمی‌پسندند و بر خلاف منافع خود و منافع حامیان شان می‌پندارند و خداوند به کاری که انجام می‌دهند آگاه است.

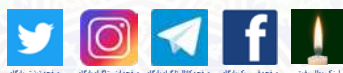
بانکه اطلاعیه‌ی دفتر منصورها شیخ خراسانی
 دفتر انتشارات و چاپ خراسانی

۱. التوبة / ۱۲۰
 ۲. گفتار ۷۱، فقره ۲

www.alkhorasani.com

بانکه اطلاعیه‌ی دفتر منصورها شیخ خراسانی حفظه الله تعالى

* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.